

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 14 december 2018

Mål nr

T 4684-17

PARTER

Klagande

1. Frånvarande minoritetsaktieägare i VLT AB (publ), 556032-9467

Adress hos den gode mannen

God man: Advokat SK

2. SK

Motpart

Liberala Tidningar i Mellansverige AB i konkurs, 556729-0191

Box 3

721 03 Västerås

Ombud: Advokaterna UB och CN

SAKEN

Ersättning till en god man i ett inlösenförfarande enligt 22 kap.
aktiebolagslagen (2005:551)

Dok.Id 155188

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax 08-561 666 86	08:45–12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15–15:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstodomstolen.se	

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2017-09-13 i mål T 2881-16

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

Högsta domstolen upphäver hovrättens beslut under punkten 1 i domen om avvisning av SKs yrkande om ersättning för egen del.

Högsta domstolen ändrar hovrättens beslut under punkten 3 i domen och förpliktar Liberala Tidningar i Mellansverige AB i konkurs att ersätta SK för den handläggning i domstol som förekommit före handläggningen i hovrätten med 2 295 232 kr, varav 1 800 000 kr avser arvode, 45 232 kr avser utlägg och 450 000 kr avser mervärdesskatt, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 3 mars 2016.

Högsta domstolen ändrar hovrättens beslut under punkten 4 i domen och förpliktar Liberala Tidningar i Mellansverige AB i konkurs att ersätta SK för målets handläggning i hovrätten med 250 180 kr, varav 200 000 kr avser arvode, 180 kr avser utlägg och 50 000 kr avser mervärdesskatt, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 13 september 2017.

Liberala Tidningar i Mellansverige AB i konkurs ska ersätta SK för hans arbete i Högsta domstolen med 100 000 kr, varav 80 000 kr avser arvode och 20 000 kr avser mervärdesskatt, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens beslut.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

SK har yrkat att Högsta domstolen upphäver hovrättens beslut under punkten 1 i domen om att avvisa hans yrkande om ersättning för egen del.

SK har vidare yrkat att Högsta domstolen, med ändring av hovrättens dom under punkterna 3 och 4, förpliktar Liberala tidningar i Mellansverige AB i konkurs (konkursbolaget) att till honom utge dels ersättning för arbete och utlägg i hovrätten med där yrkat belopp, dels yrkad ersättning för arbete och utlägg avseende målets tidigare handläggning i domstolarna, allt jämte mervärdesskatt på ersättningen för arbetet.

De frånvarande aktieägarna i VLT AB har medgett SKs yrkanden såtillvida att de godtagit att de av hovrätten utdömda rättegångskostnaderna ska betalas till SK i stället för till dem.

SK har yrkat ersättning för sitt arbete i Högsta domstolen.

Om Högsta domstolen skulle finna att SKs yrkande om ersättning för egen del ska avvisas har de frånvarande aktieägarna yrkat att Högsta domstolen, med ändring av hovrättens beslut under punkterna 3 och 4, dels tillerkänner dem ersättning fullt ut med de belopp som yrkades i hovrätten, dels förordnar att ersättningen ska betalas till dem genom betalning direkt till SK. De har på motsvarande sätt yrkat ersättning för hans arbete i Högsta domstolen.

Konkursbolaget har motsatt sig ändring av hovrättens beslut om avvisning.

Konkursbolaget har yrkat att de frånvarande aktieägarnas yrkanden i Högsta domstolen i första hand ska avvisas och i andra hand ogillas.

Konkursbolaget har yrkat ersättning för sin rättegångskostnad i Högsta domstolen, att i första hand utges av SK och i andra hand av de frånvarande aktieägarna.

SKÄL

Bakgrund

1. I september 2010 meddelades en skiljedom i en tvist om inlösen av aktier enligt 22 kap. 5 § aktiebolagslagen (2005:551) mellan Liberala tidningar i Mellansverige AB (LT) och frånvarande aktieägare i VLT AB. De frånvarande aktieägarna företrädades av advokaten SK som god man enligt 22 kap. 10 § aktiebolagslagen.
2. Den gode mannen väckte talan mot skiljedomen och yrkade bl.a. att domen till viss del skulle upphävas och att LT skulle förpliktas att utge ersättning för hans arbete i skiljeförfarandet med ett högre belopp än det som hade fastställts i skiljedomen. Tingsrätten avvisade talan.
3. Efter att tingsrättens beslut hade varit föremål för överprövning (jfr ”Liberala Tidningar I” NJA 2013 s. 1032 och ”Liberala Tidningar II” NJA 2013 s. 1203) avskrev tingsrätten målet såvitt avsåg den gode mannens ersättning i skiljeförfarandet. Målet i övrigt prövades i sak. De frånvarande aktieägarnas talan ogillades och de förpliktades att betala LT:s rättegångskostnader.
4. Den gode mannen överklagade tingsrättens dom och yrkade bifall till de frånvarande aktieägarnas talan om upphävande av skiljedomen. Under målets handläggning i hovrätten försattes LT i konkurs. Konkursboet övertog inte bolagets talan. Konkursbolaget fortsatte alltså att vara motpart i processen.
5. Konkursbolaget medgav de frånvarande aktieägarnas talan i sak. Hovrätten upphävde av det skälet skiljedomen i den överklagade delen. Det

som kvarstod för hovrätten att ta ställning till var ansvaret för kostnaderna i domstol.

6. Den enda kostnad som hänförde sig till de frånvarande aktieägarnas talan var kostnaden för den gode mannens arbete och utlägg. Den gode mannen yrkade – i första hand för egen del och i andra hand för de frånvarande aktieägarnas räkning – att hovrätten skulle förplikta konkursbolaget att betala ersättning för hans arbete och för utlägg avseende dels den tidigare handläggningen i domstol, dels det aktuella målet i hovrätten. De frånvarande aktieägarna yrkade även att hovrätten skulle befria dem från att ersätta konkursbolagets rättegångskostnad vid tingsrätten.

7. Konkursbolaget yrkade att den gode mannens talan om ersättning i första hand skulle avvisas och i andra hand ogillas samt motsatte sig de frånvarande aktieägarnas yrkande om ersättning. Bolaget hade dock inte någon invändning mot deras yrkande om upphävande av ersättningskyldigheten för rättegångskostnaden vid tingsrätten.

8. Hovrätten har funnit att det inte finns någon självständig rätt till ersättning för den gode mannen för dennes arbete som företrädare för de frånvarande aktieägarna. Den gode mannens yrkande om ersättning för egen del har därför avvisats. Däremot har rätten funnit att det finns förutsättningar att betrakta kostnaden för den gode mannens arbete som en rättegångskostnad för de frånvarande aktieägarna.

9. De frånvarande aktieägarna har mot denna bakgrund av hovrätten tillerkänts yrkad ersättning för målets tidigare handläggning och en jämkad ersättning för den gode mannens arbete i hovrätten. Begärd ersättning för mervärdesskatt har inte utdömts.

Frågan i Högsta domstolen

10. Frågan i Högsta domstolen gäller om en god man för frånvarande aktieägare har en självständig rätt till ersättning från majoritetsaktieägaren när den gode mannen har väckt talan mot en skiljedom i en inlösentvist och vunnit bifall.

Förfarandet vid en inlösentvist och den gode mannens rättsliga ställning

11. Bestämmelser om inlösen av minoritetsaktier finns i 22 kap. aktiebolagslagen. Av 5 § framgår att en tvist om inlösen ska avgöras av tre skiljemän enligt lagen (1999:116) om skiljeförfarande. Om majoritetsaktieägaren önskar lösa in minoritetsaktieägarnas aktier i bolaget ska denne, när en frivillig överenskommelse inte kan träffas, begära prövning i skiljeförfarande och uppge sin skiljeman. Minoritetsaktieägarna bereds därefter möjlighet att gemensamt utse sin skiljeman. Om minoritetsaktieägarna inte gör det, ska styrelsen i bolaget hos Bolagsverket ansöka om att en god man utses (8 §). Denne ska sedan utse en skiljeman för minoritetsaktieägarna (10 § första stycket 1). De aktieägare som själva önskar föra sin talan i tvisten ska anmäla detta till skiljenämnden (11 §). De minoritetsaktieägare som inte själva för talan benämns frånvarande aktieägare. De frånvarande aktieägarnas rätt i tvisten ska bevakas av den gode mannen (10 § första stycket 2).

12. Den gode mannens uppgifter följer direkt av aktiebolagslagen. Den gode mannen kan därför anses verka som legal ställföreträdare för de frånvarande aktieägarna (se SOU 1997:22 s. 265). Enligt 22 kap. 10 § tredje stycket aktiebolagslagen är uppdraget förenat med den behörighet som tillkommer ett rättegångsombud enligt 12 kap. 14 § första stycket 2–6 rättegångsbalken (jfr prop. 2004/05:85 s. 461 och 819). Behörigheten omfattar alltså inte rätten att uppbära ersättning för rättegångskostnader som tillerkänts part. Uppdraget omfattar däremot behörighet att väcka talan mot skiljedomen (22 kap. 24 § aktiebolagslagen).

13. Högsta domstolen har i rättsfallet ”Liberala Tidningar II” NJA 2013 s. 1203 punkten 8 uttalat att området för analogier från andra områden med legala ställföreträdarskap är begränsat när frågor kring godmanskapet ska bedömas och att de rättsliga konsekvenserna av uppdraget i huvudsak får bedömas utifrån uppdragets särskilda syfte.

Kostnadsansvaret vid en inlösentvist

Utgångspunkter för kostnadsansvaret

14. I skiljeförfarandet svarar majoritetsaktieägaren som huvudregel för ersättning till skiljenämnden och till den gode mannen samt även för andra aktieägares eventuella rättegångskostnader. Detta gäller oavsett målets utgång. (22 kap. 23 § aktiebolagslagen.)

15. En talan mot skiljedomen kan föras både av parterna i skiljeförfarandet och av den gode mannen (22 kap. 24 § första stycket aktiebolagslagen). En sådan talan väcks genom en ansökan om stämning.

16. När majoritetsaktieägaren har väckt talan mot skiljedomen svarar denne, oberoende av utgången i målet, som huvudregel för sina egna kostnader och för kostnader som har uppkommit för motpart eller god man (22 kap. 25 § första stycket första meningen aktiebolagslagen).

17. Om talan väcks av någon annan än majoritetsaktieägaren gäller vad som sägs i 18 kap. rättegångsbalken om skyldigheten att svara för kostnader i högre rätt (22 kap. 25 § första stycket andra meningen aktiebolagslagen). I sådana fall har majoritetsaktieägaren således inte ett kostnadsansvar som är oberoende av målets utgång.

Kostnadsansvaret när den gode mannen väcker talan om sin ersättning

18. En god man kan väcka talan mot skiljedomen rörande sin ersättning. Den gode mannen uppträder då som kärke i egen sak och alltså utanför

uppdraget att företräda de frånvarande aktieägarna (se ”Liberala Tidningar II” NJA 2013 s. 1203 p. 12). Ansvaret för de kostnader som uppstår vid den prövningen bestäms med tillämpning av de allmänna fördelningsprinciperna i rättegångsbalken.

Kostnadsansvaret när den gode mannen väcker talan i annat fall

19. En god man kan också väcka talan mot skiljedomen för de frånvarande aktieägarnas räkning, exempelvis med ett yrkande om att ett högre lösenbelopp ska fastställas. Han eller hon intar inte ställning som partsombud utan för talan i sin egenskap av god man. Också i denna situation bör den gode mannens anspråk på ersättning ses som en i förhållande till de frånvarande aktieägarna självständig rätt (jfr ”Liberala Tidningar II” NJA 2013 s. 1203).

20. Eftersom kostnadsansvaret i dessa fall styrs av utgången i sak är det en förutsättning för att majoritetsaktieägaren ska vara skyldig att utge ersättningen till den gode mannen att de frånvarande aktieägarnas talan vinner framgång. Förlorar dessa målet får den gode mannen inte något anspråk på ersättning från majoritetsaktieägaren. (Se 22 kap 25 § första stycket andra meningen aktiebolagslagen med hänvisning till 18 kap. rättegångsbalken.)

Bedömningen i detta fall

21. Det anförda leder till att hovrättens beslut att avvisa SKs yrkande om ersättning för egen del ska upphävas.

22. Eftersom den talan som SK förde mot skiljedomen vann framgång, har han rätt till ersättning för sitt arbete och sina utlägg för rättegångens förberedande och talans utförande. Konkursbolaget är såsom tappande part ersättningsskyldigt.

23. Hovrättens beslut ska därmed ändras så att konkursbolaget ska förpliktas att betala ersättning till SK i stället för till de frånvarande aktieägarna.

24. Det finns inte skäl att göra någon annan bedömning än den hovrätten har gjort när det gäller skäligheten av de yrkade beloppen i sig eller i fråga om ränta på beloppen.

25. Med hänsyn till att SK har fått framgång i den huvudsakliga frågan i målet här ska konkursbolaget ersätta honom för hans arbete även i Högsta domstolen. Den begärda ersättningen är skälig.

26. Det har inte ifrågasatts att SK har utfört arbetet i sin egenskap av mervärdesskattepliktig näringsidkare. Ersättningen till honom ska därför även innefatta mervärdesskatt.

27. Med denna utgång finns det inte anledning att ta ställning till de frånvarande aktieägarnas yrkanden eller till konkursbolagets invändningar rörande de frånvarande aktieägarnas talan. Detsamma gäller i fråga om det som konkursbolaget gjort gällande avseende påstått rättegångsfel i hovrätten.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Anders Eka, Kerstin Calissendorff, Agneta Bäcklund, Svante O. Johansson och Eric M. Runesson (referent)
Föredragande justitiesekreterare: Maria Ulfsson Klang